

Respons

Somalia: Al-Shabaab og lokalt ansatte i AMISOM, FN og andre internasjonale organisasjoner

- I hvilken grad er lokalt ansatte i AMISOM, FN og andre internasjonale organisasjoner angrepsmål for al-Shabaab?
- Risikerer lokalt ansatte andre reaksjoner fra al-Shabaab?
- Risikerer familie til lokalt ansatte reaksjoner fra al-Shabaab?

Kilder og begrensninger

Informasjon om forhold knyttet til al-Shabaab i Sør-Somalia, spesielt utenfor Mogadishu, er generelt svært begrenset. Det foreligger ingen oversikt over hvem al-Shabaab har drept og hvorfor. Dette gir rom for usikkerhet. Responsen bygger i hovedsak på informasjon innhentet i forbindelse med en informasjonsinnhentingsreise til byene Mogadishu og Belet Weyne i februar 2015. Kildegrunnet er begrenset, og informasjonen er til dels anekdotisk eller uttrykk for kilders subjektive betraktninger eller vurderinger. Kildene er anonymisert av hensyn til eventuelle konsekvenser for deres arbeidssituasjon.

Lokalt ansatte er somaliere som jobber for den afrikanske unions styrker i Somalia (African Union Mission to Somalia – AMISOM), FN eller andre internasjonale organisasjoner i Sør-Somalia. Begrepet omfatter ikke tilbakevendte somaliere med statsborgerskap fra andre land. Lokalt ansatte utfører hovedsakelig enkle oppgaver som byggearbeid og renhold, men kan også inneha oppgaver som innebærer større grad av eksponering og kontakt med lokalsamfunnet, eksempelvis vakthold og tolking. Somaliere som utfører oppgaver direkte knyttet til militær virksomhet mot al-Shabaab, eksempelvis spionasje, faller her utenfor definisjonen.

Lokalt ansatte i AMISOM

AMISOM er i krig mot al-Shabaab til støtte for den somaliske regjeringen (Somali Federal Government – SFG). At AMISOM er et prioritert angrepsmål for al-Shabaab, underbygges av en lang rekke hendelser, herunder angrepet mot Halane Base Camp, AMISOMs hovedbase i

Respons **Somalia: Al-Shabaab og lokalt ansatte i AMISOM, FN og andre internasjonale organisasjoner**

Mogadishu, den 25. desember 2014 (AMISOM 2014). Landinfo har ikke fått informasjon om hvor mange lokalt ansatte AMISOM har, og hvor mange av disse som eventuelt har blitt utsatt for reaksjoner fra al-Shabaab på grunn av sitt ansettelsesforhold. Noen av representantene for internasjonale organisasjoner som Landinfo møtte under informasjonsinnhentingsreisen til Mogadishu i februar 2015, mente at trusselen fra al-Shabaab var større mot lokalt ansatte i AMISOM enn lokalt ansatte i FN eller andre internasjonale organisasjoner (kilde F, møte i Mogadishu 10. februar 2015; kilde X, møte i Nairobi 17. februar 2015; kilde K, e-post, 28. april 2015). Kilde F understrekte imidlertid at vedkommende var av den oppfatning at risikoen for å bli drept av al-Shabaab i utgangspunktet er lav for lokalt ansatte uansett hvilken internasjonal organisasjon de jobber for. Kilden begrunnet vurderingen sin med at al-Shabaab har begrensede ressurser og derfor prioriterer høyere mål. Ingen av kildene viste til konkrete tall.

Under et tre dagers opphold i Mogadishu i februar 2015, kjørte Landinfo flere ganger forbi Medina Gate, porten til Halene Base Camp, som ble angrepet i desember 2014¹. Vi merket oss da at mange lokalt ansatte hver morgen stod i kø utenfor porten for å komme på jobb. De var lett identifiserbare fordi de hadde på seg arbeidsuniform. Vår lokale medhjelper under oppholdet, kilde H, bekreftet at det vi så var lokalt ansatte som jobbet for AMISOM (samtaler i Mogadishu 10.-12. februar 2015; e-post 27. mars 2015; e-post 5. mai 2015). Kilde H forklarte at de lokalt ansatte mottok noen trusler, men at de tok risikoen for å forsørge familiene sine. Noen få var blitt drept av al-Shabaab, men slike hendelser ble ifølge kilden stadig færre. Kilden forklarte at de lokalt ansatte levde i relativ sikkerhet fordi de var så mange og bodde i nærheten av flyplassområdet. Heller ikke kilde H viste til tall.

Etter Landinfos vurdering er det nærliggende å tro at situasjonen for lokalt ansatte i AMISOM i stor grad samsvarer med situasjonen for lokalt ansatte i FN, da både AMISOM og FN er angrepsmål for al-Shabaab.

Lokalt ansatte i FN

I likhet med AMISOM, er også FN et angrepsmål for al-Shabaab fordi FN politisk støtter SFG. Dette underbygges ved at FN gjentatte ganger har vært utsatt for angrep fra al-Shabaab, senest da et kjøretøy fra United Nations Children's Fund (UNICEF) ble sprengt i Garowe i april 2015 (UN Security Council 2015). UN Common Compound, FNs hovedbase i Mogadishu, ble gjenåpnet i april 2014 (UN Security Council 2014)². En representant for en internasjonal organisasjon (kilde B) viste også til at World Food Programme (WFP) og UNICEF flyttet inn i egne bygningskompleks langs Airport Road utenfor flyplassområdet i 2014 (e-post 13. mai 2015). Det er imidlertid ikke tvil om at frykten for å bli angrepet av al-Shabaab fortsatt er til stede hos FN.

Da Landinfo besøkte Belet Weyne by i februar 2015, bodde vi i FN-leiren der, som på dette tidspunktet var under bygging og ikke i full drift. Leiren ligger i nærheten av flystripen utenfor byen, like ved basen til den djiboutiske kontingenten til AMISOM. Under oppholdet i

¹ Leiren ligger like ved flyplassen i den sørlige delen av Mogadishu. Medina Gate brukes også av FN og andre internasjonale organisasjoner for å komme seg til og fra flyplassen.

² UN Common Compound ble angrepet av al-Shabaab den 19. juni 2013 (UN News Centre 2013). Etter angrepet flyttet FN sine kontorer innenfor flyplassområdet, et tungt bevoktet område som er fysisk adskilt fra resten av byen (WFP 2014, s. 2).

leiren møtte vi en lokal somalier som jobbet for FN (kilde O, samtaler i Belet Weyne 14.-15. februar 2015; e-post 27. mai 2015). Vedkommende forklarte at han daglig pendlet mellom jobb i FN-leiren og hjemmet sitt i Belet Weyne by. Samtidig hevdet han at alle ansatte i FN (og AMISOM), inkludert lokalt ansatte, var mål for al-Shabaab. På spørsmål om han selv fryktet å bli drept av al-Shabaab, viste kilden til at han var tilknyttet en sterk klan i området og derfor følte seg relativt trygg.

En representant for en internasjonal organisasjon (kilde D) understrekte at alle lokalt ansatte er angrepsmål for al-Shabaab, og forklarte at FN bruker mye ressurser på å ivareta sikkerheten deres (møte i Mogadishu 10. februar 2015; e-post 26. mars 2015). Kilde D viste blant annet til at lokalt ansatte sjeldent bruker kollektiv transport og at lister over lokalt ansatte ikke deles med somaliske myndigheter av frykt for at al-Shabaab skal få tak i dem. Kilden forklarte også at lokalt ansatte var blitt presset til å samarbeide med al-Shabaab fordi al-Shabaab truet med å drepe familiemedlemmer.

Ifølge kilde D jobbet cirka 2000 lokalt ansatte for FN i hele Somalia, direkte og indirekte³. I perioden fra mai 2014 til februar 2015, hadde al-Shabaab drept minst fire av disse 2000. Samtlige kilder som Landinfo pratet med under informasjonsinnhentingsreisen i februar 2015, inkludert kilde D, mente samtidig at al-Shabaab har god informasjonsinnhentingskapasitet og evne til å utføre angrep i SFG-områder. Etter Landinfos vurdering tilsier ikke disse tallene at al-Shabaab prioriterer å drepe lokalt ansatte i FN. Dette er i tråd med kilde F sin oppfatning om at al-Shabaab har begrensede ressurser og derfor prioriterer høyere mål.

Lokalt ansatte i andre internasjonale organisasjoner

Andre internasjonale organisasjoner er ikke nødvendigvis angrepsmål for al-Shabaab på samme måte som AMISOM og FN. Internasjonale organisasjoner kan oppfattes som agenter for vestlig innflytelse, men enkelte organisasjoner kan få tillatelse fra al-Shabaab til å operere i al-Shabaab-kontrollerte områder⁴ (Jackson & Aynte 2013, s. 15). Hvorvidt andre internasjonale organisasjoner anses som mål for al-Shabaab varierer altså, avhengig av blant annet i hvilken grad de assosieres med SFG/AMISOM, i hvilken grad de har tillit og støtte fra sterke klaner i området og hvilken innstilling lokale al-Shabaab-ledere har til slike organisasjoner (kilde X, møte i Nairobi 17. februar 2015). Under informasjonsinnhentingsreisen i februar 2015 møtte Landinfo representanter for fire internasjonale ikke-statlige organisasjoner med lang erfaring og tilstedeværelse i ulike deler av Sør-Somalia (kilde E, kilde F, kilde K og kilde X). Kildegrunnet er således begrenset og informasjonen derfor ikke nødvendigvis representativ for alle internasjonale organisasjoner. Organisasjonene som Landinfo møtte, opererte ikke i al-Shabaab-kontrollerte områder, men understrekte at dette ikke var ensbetydende med at al-Shabaab ikke hadde innflytelse i områdene.

Både kilde E, kilde K og kilde X viste til at al-Shabaab utgjør en trussel mot deres lokalt ansatte, og at de tok dette på alvor. Ingen av dem hadde imidlertid opplevd at lokalt ansatte i deres organisasjon var blitt drept av al-Shabaab på grunn av sitt ansettelsesforhold.

³ Ifølge kilden jobbet cirka halvparten direkte for FN.

⁴ Organisasjonene må da betale avgifter til al-Shabaab, samt innordne seg deres regler.

Kilde K (e-post 28. april 2015) forklarte at ingen av deres lokale ansatte var blitt drept av al-Shabaab, men understrekte at de lokalt ansatte er pålagt å følge en rekke forholdsregler og andre sikkerhetstiltak for å unngå å bli utsatt for eventuelle reaksjoner fra al-Shabaab.

Kilde E (møte i Mogadishu 10. februar 2015; e-post 29. april 2015) viste til at de hadde cirka 300 lokalt ansatte i Somalia, og at ingen var blitt utsatt for direkte angrep av al-Shabaab⁵. Enkelte lokalt ansatte mottok trusler på SMS, men det var vanskelig å avgjøre hvorvidt disse truslene faktisk kom fra al-Shabaab. Flertallet av truslene stod sannsynligvis andre privatpersoner bak, mente kilden. Kilden begrunnet vurderingen med at arbeidsledigheten var høy. Kilden mente likevel at trusselen fra al-Shabaab var reell. Mange lokalt ansatte fortalte ikke en gang sin egen familie at de jobbet for en internasjonal organisasjon. Kilden viste også til at organisasjonen fraråder sine lokalt ansatte å reise inn i al-Shabaab-kontrollerte områder, da det å bli assosiert med internasjonale organisasjoner kan være ensbetydende med å bli mistenkt for spionasje⁶. Enkelte lokalt ansatte reiste likevel inn i slike områder av personlige årsaker, men tok da forholdsregler som ikke å ha vestlige kontaktnavn på mobiltelefonen og ikke å ha på seg id-dokumenter eller andre gjenstander som kan avsløre at de jobber for en internasjonal organisasjon.

Kilde X (møte i Nairobi, 17. februar 2015; e-post 27. mai 2015) forklarte at de hadde cirka 30 lokalt ansatte i Somalia, og at ingen var blitt drept av al-Shabaab. Kilden understrekte at klanforhold kan ha betydning for hvorvidt lokalt ansatte risikerer reaksjoner fra al-Shabaab. Dette er i tråd med opplevelsen til kilde O, den lokale FN-ansatte i Belet Weyne. Kilde X viste til to hendelser, der lokalt ansatte nesten ble henrettet av al-Shabaab fordi de jobbet for en internasjonal organisasjon. Den første hendelsen fant sted i 2011, i et område som i utgangspunktet skulle være fritt for al-Shabaab. Den lokalt ansatte ble pågrepet fordi han delte ut nødhjelp uten tillatelse fra al-Shabaab. Al-Shabaab truet med å drepe han, men eldre fra hans egen klan og eldre fra andre klaner i området intervenerte og reddet han. Den lokalt ansatte ble pisket før løslatelse.

Den andre hendelsen fant sted i 2013, da to lokalt ansatte ble pågrepet fordi al-Shabaab mistenkte dem for å være spioner for amerikanerne. Også denne gangen intervenerte eldre fra klanene i området for å redde de lokalt ansatte. Klanen som de lokalt ansatte tilhørte, truet med hevndrap mot medlemmer av den lokale al-Shabaab-lederens klan, hvorpå de lokalt ansatte ble løslatt. Kilde X viste også til at det ikke var uvanlig at noen medlemmer i en klan jobber for en internasjonal organisasjon, mens andre medlemmer fra samme klan er med i al-Shabaab. På denne måten kunne klanen høste gevinster fra begge sider. Kilden viste også til at al-Shabaab-medlemmer iblant tipset klanmedlemmer som jobbet for internasjonale organisasjoner om å holde seg unna et bestemt område eller en bestemt veistrekning som vil bli utsatt for angrep.

Kilde F (møte i Mogadishu 10. februar 2015) var som tidligere nevnt av den oppfatning at risikoen for å bli drept av al-Shabaab i utgangspunktet er lav for lokalt ansatte uavhengig av hvilken internasjonal organisasjon de jobber for.

⁵ En lokalt ansatt ble drept da al-Shabaab bombet et spisested i Mogadishu. Kilden forklarte at den lokalt ansatte var på feil sted til feil tid.

⁶ Personer som mistenkes for spionasje risikerer å bli drept av al-Shabaab.

Bruk av lokalt ansatte som informanter

Kilde F påpekte at lokalt ansatte kan være verdifulle som informanter for al-Shabaab. Også kilde D forklarte at lokalt ansatte kan bli presset til å samarbeide med al-Shabaab. Begge kildene viste til at al-Shabaab presser personer til å samarbeide gjennom å true med å drepe familiemedlemmer. Ifølge kilde F fremsettes slike trusler ofte per telefon. Kilden forklarte også at al-Shabaab kompenserer familier økonomisk dersom de samarbeider.

Dette bildet underbygges av rapporten «Radicalisation and al-Shabaab recruitment in Somalia» fra Institute for Security Studies og Finn Church Aid av september 2014⁷. I rapporten vises det til at informasjonsinnhenting er avgjørende for al-Shabaabs evne til å planlegge og gjennomføre angrep, og at lokalt ansatte i internasjonale organisasjoner presses til å gi eller innhente slik informasjon (Botha & Abdile 2014, s. 13). Rekrutteringen av informanter skjer ifølge rapporten både gjennom bestikkelser, intimidering, trusler om og bruk av vold. Å nekte samarbeid med al-Shabaab eller å avsløre dem, kan medføre reaksjoner. Mange samarbeider av frykt for å bli drept. Også nær familie og venner av lokalt ansatte kan ifølge rapporten bli utsatt for press fra al-Shabaab for å fremskaffe informasjon.

Oppsummering

Det foreligger ingen oversikt over hvem al-Shabaab har drept og hvorfor. Dette gir rom for usikkerhet. Al-Shabaab utgjør en potensiell trussel mot lokalt ansatte i internasjonale organisasjoner, spesielt AMISOM og FN. Informasjonen i denne responsen gir imidlertid ikke inntrykk av at al-Shabaab på generelt grunnlag prioriterer å drepe lokalt ansatte fordi de jobber for AMISOM, FN eller andre internasjonale organisasjoner⁸. Lokalt ansatte kan derimot være verdifulle som informanter for al-Shabaab. Familiemedlemmer til lokalt ansatte kan også bli utsatt for press i denne sammenheng.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

⁷ Rapporten påberoper seg å bygge på informasjon fra 95 tidligere al-Shabaab-medlemmer i Mogadishu (Botha & Abdile 2014, s. 2).

⁸ Dette utelukker selvsagt ikke at enkeltpersoner kan bli drept av al-Shabaab.

Referanser

Skriftlige kilder

- AMISOM (2014, 25. desember). AMISOM Condemns Attack on its Halane Base Camp in Mogadishu. *AMISOM*. Tilgjengelig fra <http://amisom-au.org/2014/12/amisom-condemns-attack-on-its-halane-base-camp-in-mogadishu/> [lastet ned 22. mai 2015]
- Botha, Anneli & Abdile, Mahdi (2014, september). *Radicalisation and al-Shabaab recruitment in Somalia*. Pretoria: Institute for Security Studies & Finn Church Aid. Tilgjengelig fra <http://www.issafrica.org/uploads/Paper266.pdf> [lastet ned 26. mai 2015]
- Jackson, Ashley & Aynte, Abdi (2013, desember). *Talking to the other side – Humanitarian negotiations with Al-Shabaab in Somalia*. London: Humanitarian Policy Group. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/5346928c4.html> [lastet ned 26. mai 2015]
- UN News Centre (2013, 19. juni). UN officials voice outrage at deadly attack on world body's compound in Somali capital. *UN News Centre*. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45216> [lastet ned 26. mai 2015]
- UN Security Council (2014). *Security Council, Adopting Resolution 2158 (2014), Extends Assistance Mission in Somalia for One Year under Broader Mandate*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/press/en/2014/sc11421.doc.htm> [lastet ned 26. mai 2015]
- World Food Programme (2014, 3. juni). *Special Operation – Somalia SO 200637: Security Augmentation in Support of WFP Operations in Somalia*. Nairobi: WFP. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/200637.pdf> [lastet ned 26. mai 2015]
- UN Security Council (2015, 20. april). *Security Council Press Statement on Al-Shabaab Attack against UNICEF in Garowe, Somalia*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/press/en/2015/sc11866.doc.htm> [lastet ned 26. mai 2015]

Muntlige kilder

- Kilde B, e-post 13. mai 2015
- Kilde D, møte i Mogadishu 10. februar 2015
- Kilde D, e-post 26. mars 2015
- Kilde E, møte i Mogadishu 10. februar 2015
- Kilde E, e-post 29. april 2015
- Kilde F, møte i Mogadishu 10. februar 2015
- Kilde K, møte i Mogadishu, 11. februar 2015
- Kilde K, e-post 28. april 2015
- Kilde H, samtaler i Mogadishu 10.-12. februar 2015
- Kilde H, e-post 27. mars 2015
- Kilde H, e-post 5. mai 2015
- Kilde O, samtaler i Belet Weyne 14.-15. februar 2015
- Kilde O, e-post 27. mai 2015
- Kilde X, møte i Nairobi 17. februar 2015
- Kilde X, e-post 27. mai 2015

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Respons Somalia: Al-Shabaab og lokalt ansatte i AMISOM, FN og andre internasjonale organisasjoner